

”turhan rajoittunutta ja yksipuolista”, kun kerran väitteenä (mainituista Nietzsche-Heidegger-Foucault- ja Frege-Russell-Evans-linjoista nähtynä) on, että subjektin ja objektin synty voidaan selittää (jos sitä ei *oleteta*) vain, jos aloitetaan niitä edeltävältä kokemuksen tasolta, mutta toisinpäin – eli subjektista ja objektista lähtien – asubjektiiivisen kokemuksen olemassaoloa ei voida selittää. Tämä suuruus- tai prioriteettijärjestys on paitsi eksplanatorinen myös looginen. Näin ollen Tukiainen esittämä ajatus, jonka mukaan ”suomalainen filosofia voi edetä sekä asubjektiiivisella että nykyisiä, hävitettyjä ja miksei myös uudenlaisia subjektiiuden muotoja luonnostelevalla rintamalla” on enemmän kuin tervetullut, joskin Tukiainen käsittääkseni jää meille ei-porvarillisen ja ei-länsimaisen subjektikäsityksen velkaa.

Tere Vaden

Kolme huomiota Vadénille

Ensimmäinen huomio koskee Vadénin subjektikäsitystä. Subjektin keskeisin piirre on sen avaruudellinen ja/tai ajallinen erottautuminen objektista, kokemuksen kohteesta. Tätä voidaan pitää käsitteellisenä totuutena: ei subjektia ilman objektia. Lisäksi Vadén kytkee subjektiiin mm. ennakoitavuuden, luotettavuuden, laskevan asenteen, tehokkuuden ja hallintapyrkimyksen. Vaikka nämä ovat lähes kaikkialla esiintyviä subjektii ominaisuuksia (tästä tuskin vallitsee erimielisyyttä), ne ovat kuitenkin vain tietynlaisen subjektii piirteitä. Vadénin yhtälö, jossa subjekti samastetaan länsimaiseen subjektiiin ja länsimainen subjekti puolestaan tehokkuuden ja luotettavuuden kaltaisiin persoonallisuuden ja käyttäytymisen piirteisiin, ei nähdäkseni ole pätevä. Ainoa subjektiiin väistämätön ominaisuus on ero objektiiin nähden. Se, miten subjekti objekteihin suhtautuu ja mitä se niillä tekee, on loogisessa mielessä satunnaista; ja tässä suhteessa esiintyy myös todel-

»Vadénin yhtälö, jossa subjekti samastetaan länsimaiseen subjektiiin ja länsimainen subjekti puolestaan tehokkuuden ja luotettavuuden kaltaisiin persoonallisuuden ja käyttäytymisen piirteisiin, ei nähdäkseni ole pätevä.»

lista vaihtelua, ei pelkästään länsimaisten ja ei-länsimaisten subjektiiuksien välillä vaan myös näiden (rajoiltaan hyvin epämääräisten) ryhmien sisällä. Kaikki subjektii eivät esimerkiksi käytä aikaansa tehokkaasti ja toimi aina luotettavasti. Länsimainenkin subjekti saattaa silloin tällöin suistua ailahtelemaan tehottomuuteen ja silti säilyttää subjektiiutensa.

Toinen huomio liittyy suomalaisen filosofian ainutlaatuisuuden kokemukSELLISIIN ehtoihin. Vadénin kirjoituksista on luettavissa postulaatti, jonka mukaan filosofian ainutlaatuisuus edellyttää kokemukSELLISTA ainutlaatuisuutta. Postulaatti ei sinänsä ole kovinkaan kyseenalainen, varsinkin jos pidämme mielessä kielen kokemukSELLISEN luonteen. Vadén kuitenkin uskoo, että nimenomaan asubjektiiivinen kokemuksen tapa on suomalaisen (ja itse asiassa myös espanjalaisen, englantilaisen, kiinalaisen jne.) filosofian ainutlaatuisuuden välttämätön edellytys. Subjektiiin kokemukset eivät siis hänen nähdäkseni voi olla siinä määrin ainutlaatuisia, että niistä olisi filosofisen ainutlaatuisuuden synnyttäjäiksi. Tämä on mielestäni virheellinen tai ainakin lisäperusteluita kaipaava väite. Kokemuksen subjektiiivisuus ei ehkä sulje pois sen ainutlaatuisuutta. Toisaalta kokemuksen asubjektiiivisuus ei välttämättä ole tae sen ainutlaatuisuudesta. Jokin tietty ainutlaatuinen kokemus saattaa olla ja onkin ainutlaatuinen filosofian välttämätön edellytys, mutta luullakseni ainutlaatuista kokemusta esiintyy sekä subjektiiivisissä että asubjektiiivisissä muodoissa. Filosofisen ainutlaatuisuuden välttämättömiä tai riittäviä edellytyksiä ei pitäisikään jäljittää kokemus-

ten subjektiiivisuuden tai asubjektiiivisuuden suunnalla lainkaan.

Kolmas havainto koskee epäpersoonallisen kielen todistusvoimaa. Koska Vadén pitää asubjektiiivista kokemusta ainutlaatuisuuden ehtona, hän luonnollisesti haluaa tietää, onko suomalaisessa kokemuksessa tuollaista asubjektiiivisuutta. Kielen epäpersoonallisuudet (esim. ”ollaan”) ovat hänen mielestään ”suoraan yhteydessä” asubjektiiivisen kokemuksen kanssa. Lisäksi saamme kuulla tämän ajatuksen olevan ”keskeinen osa sekä mannermaista että analyttistä viime vuosisadan filosofiaa”. Itse olen edelleen taipuvainen jättämään avoimeksi kysymyksen, osoittaako kielellinen todistusaineisto suomalaisen kokemuksen erityisen korkean asubjektiiivisuuden asteen suuntaan. Jos uskomme Vadénin tavoin, että espanjalaisten persoonakeskeinen kieli (tai vaikkapa Hume’n englantia) ei ole merkki mahdollottomuudesta antautua asubjektiiiviselle kokemukselle, niin ehkäpä suomen epäpersoonalliset piirteet eivät ole merkki päinvastaisesta mahdollottomuudesta pitäytyä subjektiiikeskeisessä kokemuksessa. Epäpersoonallisen kokemuksen ja persoonattoman kielen suhde ei näyttäisi olevan niin suoraviivainen kuin Vadén kirjoittaa. Ja voidaanhan suomessakin sanoa ”minä” ja suhtautua täysin vakavasti siihen väkevään illuusioon, jossa ego kommunikoi sisäisyytensä tapahtumia transsendentille toiseudelle.

Arto Tukiainen